

Süni intellekt nədir?

İnsanların və ya heyvanların intellektindən fərqli olaraq maşın və ya proqram təminatının intellektidir. Süni intellekt tətbiqlərinə qabaqcıl veb axtarış mühərrikləri (Google axtarış sistemi), tövsiyə sistemləri ("YouTu-

be", "Amazon" və "Netflix" tərəfindən istifadə olunur), virtual assistentlər ("Siri" və "Alexa" kimi), özügedən avtomobillər ("Waymo"), generativ və ya yaradıcı alətlər ("ChatGPT" və süni intellekt incəsənəti), strateji oyunlarda (şahmat və Qo kimi) ən yüksək səviyyədə yarışmaq daxildir.

Süni intellekt 1956-cı ildə akademik fənn kimi təsis edilmişdir. Bu sahə optimizm dövrlərindən keçmiş, sonradan məyusluq və maliyyə itkisi yaşamış, lakin 2012-ci ildən sonra dərin öyrənmə bütün əvvəlki süni intellekt üsullarını üstələmiş, beləliklə, bu sahədə maliyyələşmə və maraqda böyük artım müşahidə edilmişdir.

Süni intellekt tədqiqatının müxtəlif alt sahələri xüsusi məqsədlər və xüsusi alətlərdən istifadə ətrafında cəmlənir. Süni intellekt tədqiqatının ənənəvi məqsədlərinə əsaslandırma, biliyin təqdim edilməsi, planlaşdırma, öyrənmə, təbii dilin emalı, qavrayış və robototexnikaya dəstək aiddir. Ümumi intellekt (ixtiyar problemi həll etmək bacarığı) sahənin uzunmüddətli hədəfləri arasındadır. Bu problemləri həll etmək üçün süni intellekt tədqiqatçıları axtarış və riyazi optimallaşdırma, formal məntiq, süni neyron şəbəkələri və statistika, ehtimal və iqtisadiyyata əsaslanan metodlar daxil olmaqla geniş spektrli problem həlli üsullarını uyğunlaşdırıb və inteqrasiya etmişdirlər. Süni intellekt psixologiya, linqvistik, fəlsəfə, nevrologiya və bir çox başqa sahələrdən də istifadə edir.

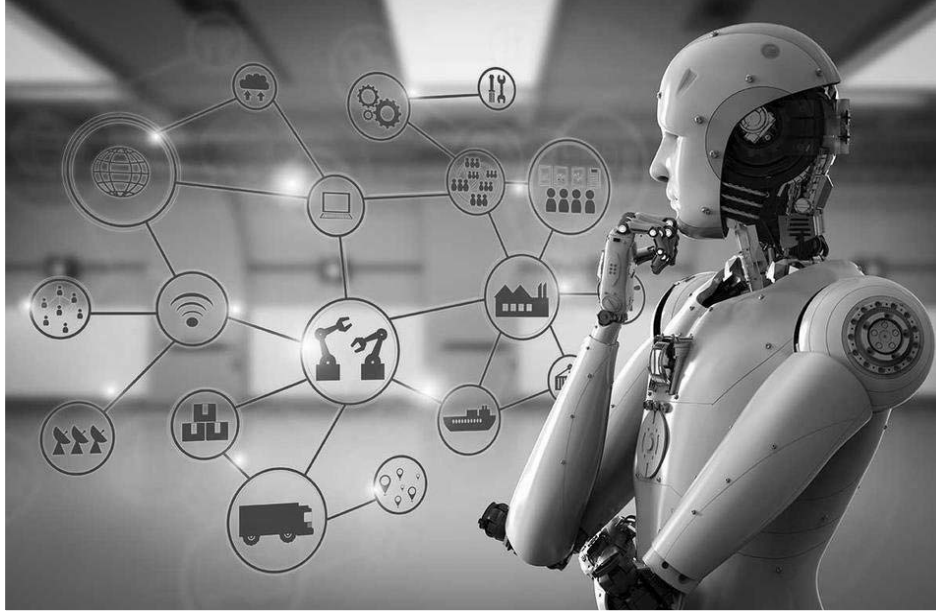
Azərbaycanda süni intellekt sahəsi necə inkişaf edir?

Prezident İlham Əliyevin uzaqgörənliyi və liderliyi ilə Azərbaycanda süni intellekt sahəsində də tərəqqi mövcuddur. Təbii ki, rəqəmsallaşma və innovasiyalara sadiqlik texnoloji inkişaf və artım üçün əlverişli mühit və zəmin yaradıb. Ölkəmiz bu sahədə regionda liderdir, iqtisadi və sosial inkişaf üçün texnologiyaların gücündən istifadə etmək istəyən digər ölkələr üçün model rolunu oynayır.

Azərbaycan hər zaman yeniliklərə açıq olması ilə fərqlənir. Bu baxımdan Səudiyyə Ərəbistanı vətəndaşı olan süni intellekt sahibi robot Sofiyanın 2018-ci il oktyabrın 23-də ölkəmizə gəlməsi və dövlətimizin başçısı İlham Əliyevlə söhbət etməsi, həmçinin müxtəlif yerlərdə görüşlər keçirməsi diqqət çəkir. İmişli rayonuna səfəri çərçivəsində "ASAN Həyat" kompleksinin açılışında iştirak edən Prezident İlham Əliyev süni intellektin idarə etdiyi android-robotla söhbət edib.

Müasir texnologiya və innovasiyaların daim inkişaf etdiyi bugünkü dünyada unikal bacarıq və zəngin təcrübəyə malik şəxslər başqalarının həyatına əhəmiyyətli təsir göstərir. Həmyerlimiz Adəm Seymurun bu sahəyə yenilik gətirən "Digital Backpack" layihəsində "Resilience" Araşdırma Mərkəzində Dr. Maykl Unqar ilə əməkdaşlıq etməsi qürurvericidir. A.Seymurun təşəbbüsü texnologiya və sosial təsir vasitəsilə həssas uşaqların həyatlarını dəyişdirmək məqsədi daşıyır.

Süni intellektin müsbətləri və mənfiləri nədir?

Azərbaycanda süni intellekt üzrə Milli Strategiyanın hazırlanması üçün yol xəritəsi artıq tərtib edilib. Bu, cari ilin fevral ayında Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi ilə Dünya İqtisadi Forumunun Süni intellekt və maşın öyrənməsi platforması arasında əməkdaşlıq çərçivəsində baş tutub. Rəqəmsallaşma və müasir texnoloji həllərin tətbiqi ölkəmizin iqtisadi potensialından daha səmərəli istifadə etməyə imkan verəcək.

2023-cü ilin fevral ayında Dubayda keçirilən Dünya Hökuməti Sammitində əsas diqqət süni intellekt və inkişaf etməkdə olan texnologiyalara yönəldilib. Ölkələrin global yarışda rəqabətə davamlı qalması üçün süni intellekt təhsilinə sərmayə qoymasına ehtiyacı var. Azərbaycanda süni intellekt və inkişaf etməkdə olan texnologiyalar sahəsində təsirli addımlar atılır. Ölkəmizin rəqəmsallaşma və innovasiyalara sadiqliyi onu texnoloji tərəqqi uğrunda global yarışın önünə çıxarıb.

Süni intellektin müsbətləri və mənfiləri nədir? SİA mövzu ilə bağlı ekspertlərin və şəhər sakinlərinin fikirlərini öyrənib.

Texnoloq Elvin Həsənov: "Düşünürəm ki, "Chatgpt" kimi süni intellekt alətlərinə olan maraq ölkəmizdə son dövrlərdə nəzərə

çarpacaq dərəcədə artıb. Bu alətlərdən bir çox peşə sahibləri, proqramçı, IT mütəxəssisləri, tələbə, müəllim və digər peşə sahibləri texnologiyadan aktiv şəkildə istifadə edirlər. Əsas məqsəd gündəlik iş proseslərinin optimallaşdırılmasında, mətnlərin yazılmasında, proqramçı yanaşmasından baxsaq, kodların yazılmasında, bu kimi ideyaların formalaşmasında bu alət bizə xeyli dəstək ola bilər. Ancaq bu tələbatın formalaşmasında texnologiya savadlılığın maariflənməsi də güclü rol oynamaalıdır. Çünki istər "Chatgpt", istər digər süni alətlərin həm mənfi, həm də müsbət tərəfləri mövcuddur. Müsbət tərəflərdən biri ondan ibarətdir ki, istifadəçiyə istər texniki mövzularda, istər yaradıcı yazıların hazırlanması baxımından dəstək göstərə bilər. Bununla yanaşı zaman, resurs baxımından da olduqca funksionallıq təmin edə bilər. Mənfi tərəflərinə baxsaq, burada bəzi risklər, əlbəttə ki, mövcuddur.

"Chatgpt"də bəzi qeyri-dəqiq, köhnəlməmiş məlumatların olmasını görə bilərik. Çünki "Chatgpt" mövcud məlumat bazasına əsaslanır. Hər zaman ən son məlumatı əks etdirməyə bilir. İkincisi, istifadəçi bu alətə həddindən artıq güvənərək öz analizini, yaradıcılığını kölgə altına sala bilər. Ən əsas məqam isə burada məlumat təhlükəsizliyidir ki, istifadəçilər bu tip platformaya şəxsi və məxfi məlumatları ötürərkən ehtiyatlı olmalıdırlar. Çünki bu məlumatların necə saxlandığı və kimlər tərəfindən əldə oluna biləcəyi də böyük risk altındadır. Bu baxımdan istifadəçilər özələrinə aid hər hansı şəxsi məlumatları heç bir halda süni intellekt alətinə daxil etməməlidirlər".

Şəhər sakini Yaşar Rzaquliyev: "İş görəndə, nəyisə başa düşməyəndə süni intellekt köməyə çatır. Bu, müsbət tərəfidir. Mənfi tərəfi də budur ki, əgər şagird tapşırığının

cavabını proqramla yazırsa, ona heç bir köməyi olmayacaq. Amma insana çox kömək edir".

Şəhər sakini Cavidan Tağıyev: Məncə, süni intellektin mənfi xüsusiyyəti yoxdur. Çünki istifadə edəndə, mənə hər işimdə kö-

mək edir. Suallara tez cavab verir. Mənfi ola bilər ki, bəzi süni intellekt proqramlarının daha keyfiyyətli olması üçün pul tələb olunur. Məncə, yeganə mənfi budur. Digər hər şeydə kömək edir. Şəkil çəkmək, portret düzəltməkdə işə yararır".

Şəhər sakini Vəli Qasimov: "Mənfi tərəfləri haqqında fikrim yoxdur. Məncə, hər cəhətdən yaxşı şeydir. Sərbəst iş yazıq, başqa məqsədlər üçün istifadə edirik. Məncə, heç bir mənfi xüsusiyyəti yoxdur. İnsanları tənbəlləşdirə bilər. Amma mən süni intel-

lektlə razıyam. Yaxşıdır, insanlar istifadə etsinlər".

Şəhər sakini Zeynal Zeynalov: "Süni intellekt proqramları işlərimizi çox rahatlaş-

dırır. Sadəcə mövzunun adını veririk, bizə hazır təqdimat verir. Mənfi tərəfləri odur ki, məktəb vaxtlarında daha çox kitabxanalardan istifadə edirdik, indi isə demək olar ki, kitabxanaya gedən yoxdur. Hər şey əlimizin altındadır".

Şəhər sakini Sabir Axundov: "Süni in-

telлектin müsbət tərəfi odur ki, internetdə axtardığımız məlumatları süni intellekt proqramları vasitəsilə rahat tapa bilərik. Şagirdlər, tələbələr beyinlərini yormadan tapşırıq həll edə bilərlər. Bu cəhətdən mənfi tərəfləri ola bilər".

Şəhər sakini Əzizə Əliağayeva: "Süni

intellekt proqramlarından istifadə edərdim. Düzdür, yenilik gətirir, müəyyən dərəcədə insanları məlumatlandırmaq üçün daha asan və daha dəqiq üsullardan istifadə edirik. Mənfi cəhətləri odur ki, artıq insan məhsulu deyilən bir şey qalmayıb. Yaradıcı insanlar süni intellektdən istifadə etdikcə robotlaşma gedir. Bu da bəzi peşələrin yolunu bağlayır".

Şəhər sakini Murad İsayadə: "Süni in-

telлектdən mən də istifadə edərdim. Tapşırıqlarımı etməkdə mənə kömək edir. Məncə, bu, müsbət tərəfidir. Mənfi tərəfi isə yoxdur, deyə bilərəm. Amma hər işimizi süni intellektlə etsək, bizə heç nə qalmaz".

Söylü Ağazadə